

2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
(варты)										
(фамилия инициалы)										

(Закачанне. Пачатак на 3-й стар.)

Артукла 91. Сойм Рэспублікі Беларусь выбірае з ліку дэпутатаў пастаянныя камітэі і іншыя органы для выдання законапраектаў, папярэдняга разгляду і падрыхтоўкі пільнаў, якія адносяцца да ведаў Сойма Рэспублікі Беларусь, ажыццяўлення кантролю за дзейнасцю дзяржаўных органаў і арганізацый.

У выпадку неабходнасці Сойм Рэспублікі можа ствараць следчыя, рэвізійныя і іншыя часовыя камітэі.

Артукла 92. Для арганізацыі работы Сойма Рэспублікі Беларусь ствараецца Рада (варыянт: Прэзідыум) Сойма.

У склад Рады ўваходзяць Старшыня Сойма, намеснікі Старшыні Сойма і дэпутаты ў парадку, прадугледжаным Рэгламентам Сойма.

Рада Сойма Рэспублікі Беларусь узначальвае Старшыня Сойма.

Рада Сойма захоўвае свае паўнамоцтвы аж да адкрыцця першага пасяджэння Сойма Рэспублікі Беларусь новага склікання.

Артукла 93. Права заканадаўчай ініцыятывы ў Сойме Рэспублікі належыць дэпутатам Сойма, Прэзідэнту Рэспублікі, Ураду Рэспублікі, Кантрольнаму папсе, пастаянным камітэям Сойма, Вярхоўнаму Суду Рэспублікі, Пракурору Рэспублікі, Вышэйшаму Гаспадарчаму Суду Рэспублікі, а таксама грамадзянам, якія валодаюць выбарчым правам, у колькасці не менш п'ятнацісіх тысяч чалавек.

Артукла 94. Паўнамоцтвы Сойма Рэспублікі Беларусь спыняюцца з моманту выбару новага складу Сойма, правамоцтва для правядзення першага пасяджэння.

Артукла 95. Дэлегат Сойма не можа займаць іншыя аплатавакныя пасады, займаючы прадпрыемальніцтвам.

Дэлегат Сойма Рэспублікі Беларусь не нясе юрыдычнай адказнасці за сваю дзейнасць у Сойме, акрамя ажыццяўлення ў адпаведнасці з Канстытуцыяй, як у перыяд выканання дэлегатацкіх паўнамоцтваў, так і пасля іх спынення.

Дэлегат Сойма не можа быць прыцягнутым да крымінальнай адказнасці, арыштаваным, іншым чынам пазбаўленым асабасцей свабоды без згоды Сойма, акрамя затрымання на месцы ўчынення злачынства.

Артукла 96. Парадак дзейнасці Сойма Рэспублікі Беларусь, яго органаў і дэпутатаў вызначаецца Рэгламентам Сойма Рэспублікі, які прымаецца Соймам і падпісваецца яго Старшыня, а таксама іншымі заканадаўчымі актамі Рэспублікі.

ГЛАВА 4. ПРЕЗИДЕНТ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Артукла 97. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь з'яўляецца кіраўніком дзяржавы. Прэзідэнт з'яўляецца гарантам раздзялення ўлад, забяспечвае ўстойлівасць і пераемнасць у дзейнасці дзяржаўных органаў.

Артукла 98. Прэзідэнт можа быць грамадзянін Рэспублікі Беларусь, які дасягнуў 35 гадоў, валодае выбарчым правам і пражывае ў Рэспубліцы Беларусь не менш дзесяці гадоў.

Артукла 99. Прэзідэнт Рэспублікі выбіраецца непасрэдна народам Рэспублікі на пяць гадоў. Адна і тая ж асоба не можа быць Прэзідэнтам Рэспублікі больш двух тэрмінаў запар. Кандыдаты на пост Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь вызначаюцца дэпутатамі Сойма Рэспублікі ў колькасці не менш 40 чалавек, грамадзянін Рэспублікі — у колькасці не менш 25 тысяч выбаршчыкаў.

Выбары Прэзідэнта Рэспублікі назначваюцца Соймам Рэспублікі не пазней чым за чатыры месяцы і праводзяцца не пазней чым за месяц да заканчэння тэрміну паўнамоцтваў папярэдняга Прэзідэнта.

Калі пост Прэзідэнта аказаўся вакантным, выбары праводзяцца не раней чым праз 30 дзён і не пазней чым праз 70 дзён з дня адкрыцця вакансіі.

Артукла 100. Прэзідэнт Рэспублікі лічыцца выбарчым, калі за яго прагаласавала больш паловіны грамадзян Рэспублікі, прыняўшых удзел у галасаванні.

Калі ні адзін з кандыдатаў не набраў неабходнай колькасці галасоў, то ў двухтыднёвы тэрмін праводзіцца другі тур галасавання па двух кандыдатах, атрымаліх найбольшую колькасць галасоў выбаршчыкаў. Выбарчым лічыцца кандыдат, які атрымаў пры паўторным галасаванні найбольшую колькасць галасоў выбаршчыкаў, прыняўшых удзел у галасаванні, пры ўмове, што колькасць галасоў, паддзеленых за гэтага кандыдата, больш колькасці галасоў, паддзеленых супраць яго.

Калі паўторнае галасаванне не дазволіла вызначыць выбранага кандыдата, то праводзіцца трэці тур выбараў. Прэзідэнт і Парадак правядзення выбараў Прэзідэнта Рэспублікі вызначаюцца законам Рэспублікі Беларусь.

Артукла 101. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь займае пасаду пасля прынясання Присягі:

«Застаючы на пост Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, урачыста прысягаю служыць беларускаму народу, абараняю суверэнітэт Рэспублікі Беларусь, забяспечваю нацыянальную бяспеку і тэрытарыяльную цэласнасць Рэспублікі, выконваю Канстытуцыю і законы Рэспублікі Беларусь, павяжаю і ахоўваю права і свабоды чалавека і грамадзяніна, доласрума лена выконвае складзеныя на мяне высновкі абавязкі».

Присяга прыносіцца па ўрачыстай абстаноўцы на спецыяльным пасяджэнні Сойма Рэспублікі не пазней 30 дзён з дня выбару Прэзідэнта. З моманту прынясання Присягі нававыбраны Прэзідэнт паўнамоцтва папярэдняга Прэзідэнта спыняюцца.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь неадатыкальны.

Артукла 102. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь: прадстаўляе Рэспубліку ў адносінах з іншымі дзяржавамі; прадстаўляе Сойму Рэспублікі Беларусь дэклады аб устанавіч Рэспублікі, аб дзейнасці дзяржаўных органаў і іх узаемадзейнасці;

закрывае з пасланымі да народа Рэспублікі; выступае пасрэднікам у выпадку рознагалоссў паміж вышэйшымі дзяржаўнымі органамі Рэспублікі з вынісеннем рэкамендацыйных рашэнняў;

прапануе Сойму Рэспублікі Беларусь кандыдатаў Старшыні Урада Рэспублікі, Старшыні Вярхоўнага Суда Рэспублікі, Старшыні Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі, Пракурора Рэспублікі;

прымае адстаўку Урада Рэспублікі;

мае права ўдзельнічаць у рабоце Сойма Рэспублікі і яго органаў, выступаць перад ім у любы час з прававой або паведленнем;

назначае суддзяў Рэспублікі Беларусь, акрамя тых, выбраных іх адносна да кампетэнцыі Сойма Рэспублікі;

вырашае пытанні аб прыёме ў грамадзянства Рэспублікі Беларусь, яго спыненні і прадастаўленні прыстанішча;

ўзнагароджвае дзяржаўнымі ўзнагародамі Рэспублікі ў парадку, устаноўленым Законам, прысвойвае класныя чыны і званні Рэспублікі;

ажыццяўляе памішаванне грамадзян, асуджаных судамі Рэспублікі Беларусь, і прадастаўляе адтрыматку выканання вынесеных ім прыговараў;

назначае і адлікае дыпламатычных прадстаўнікоў Рэспублікі ў замежных дзяржавах і пры міжнародных арганізацыях;

прымае вырашэння і адмысловыя граматы акрытаваных пры ім дыпламатычных прадстаўнікоў замежных дзяржаў;

у выпадку стыхійнага бедства, катастрофы, у выніку якіх узнікне пагроза жыццю, здароўю, бізнесу насельніцтва, а таксама беспадарка, што пагражае арганізаванаму існаванню грамадства і суправаджаюцца насіленнем ці пагрозай такога насілення з боку груп асоб і арганізацый, уводзіць на тэрыторыі Рэспублікі або ў асобных яе мясцовасцях надзвычайнае становішча з унясеннем у двухдзёны тэрмін прынятага рашэння на зацверджанне Сойма Рэспублікі Беларусь;

мае права падпісваць законы, якія чытае далатковныя расходы, не прадугледжаныя бюджэтам. Паўторнае прадастаўленне Прэзідэнту такога закона Соймам не дапускаецца;

уводзіць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь ваеннае становішча, аб'яўляе поўную або частковую мабілізацыю;

у выпадках, прадугледжаных у законе, мае права адлікаць правядзенне забастоўкі або прыпынкі яе не больш чым на двухмесячны тэрмін;

падпісвае законы Рэспублікі на працягу дзесяці дзён з дня прыняцця іх Соймам Рэспублікі; мае права не пазней чым у дзесяцідзёны тэрмін вярнуць закон са сваімі змяненнямі ў Сойм Рэспублікі Беларусь для паўторнага абмеркавання і галасавання. Калі Сойм Рэспублікі Беларусь большасцю не менш 107 дэпутатаў Рэспублікі пацвердзіць раней прынятае ім рашэнне, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь абавязаны падпісаць закон у трохдзёны тэрмін;

у выпадках, прадугледжаных Канстытуцыяй, распускае Сойм Рэспублікі Беларусь і назначае новыя выбары дэпутатаў Сойма;

ажыццяўляе іншыя паўнамоцтвы, укладзеныя на яго Канстытуцыяй і законам Рэспублікі Беларусь.

Артукла 103. Прэзідэнт Рэспублікі ў адпаведнасці з Кан-

РАЗДЗЕЛ V. МЯСЦОВАЕ

Артукла 126. У сістэму мясцовага самакіравання ўваходзяць мясцовыя Саветы, управы і органы тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання. Мясцовы самакіраванне ажыццяўляецца таксама шляхам правядзення мясцовых рэферндаў, складаў

стытуцый і законам Рэспублікі выдае ў межах сваіх паўнамоцтваў указы і распараджэнні.

Артукла 104. Прэзідэнт Рэспублікі не можа быць дэпутатам, займаючым пасады, атрымліваючым грашовыя ўзнагароджванні, за выключэннем ганарараў за творы навукі, літаратуры і мастацтва.

Прэзідэнт Рэспублікі прымае членства ў палітычных і іншых грамадскіх аб'яднаннях, якія дамагаюцца палітычных мэт, на ўвесь тэрмін паўнамоцтваў.

Артукла 105. Прэзідэнт Рэспублікі можа ў любы час падаць у адстаўку. Адстаўка Прэзідэнта Рэспублікі прымаецца Соймам Рэспублікі.

Артукла 106. Прэзідэнт Рэспублікі можа быць дэтрмінава зняты ў выпадку парушэння Канстытуцыі Рэспублікі або ўчынення ім злачынства, а таксама дэтрмінава вызвалены ад пасады пры неагачысці выканання ім сваіх абавязкаў па стану здароўя пастановай Сойма Рэспублікі, прынятай большасцю не менш 107 дэпутатаў.

Пытанне аб зняцці Прэзідэнта можа быць пастаўлена па прапанове не менш 25 дэпутатаў Сойма. Заклучэнне аб парушэнні Прэзідэнтам Рэспублікі Канстытуцыі даецца Канстытуцыйным Судом, аб ўчыненні злачынства — спецыяльнай камісіяй Сойма.

У выпадку зняцця Прэзідэнта ў сувязі з ўчыненнем злачынства справа па сутнасці абнаваляецца разглядаецца Вярхоўным Судом Рэспублікі.

Артукла 107. Калі пост Прэзідэнта аказаўся вакантным або Прэзідэнт не ў стане выконваць свае абавязкі, яго паўнамоцтвы пераходзяць да Старшыні Сойма Рэспублікі, а калі гэта немагчыма — да Старшыні Урада Рэспублікі.

ГЛАВА 5. УРАД РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Артукла 108. Урад Рэспублікі Беларусь з'яўляецца вышэйшым выканаўчым і распарадчым органам Рэспублікі Беларусь. У склад Урада ўваходзяць Старшыня Урада, намеснікі Старшыні і міністры. Па прадстаўленню Старшыні Урада Сойм Рэспублікі Беларусь можа ўключыць у склад Урада кіраўнікоў іншых органаў і арганізацый.

Артукла 109. Старшыня Урада Рэспублікі Беларусь выбіраецца Соймам Рэспублікі Беларусь па прапанове Прэзідэнта Рэспублікі.

Намеснікі Старшыні Урада, Міністр замежных спраў, Міністр фінансаў, Міністр абароны і Міністр унутраных спраў выбіраюцца Соймам па прапанове Старшыні Урада. Іншыя члены Урада назначаюцца на пасады і вызваляюцца ад пасады Старшыня Урада.

Артукла 110. Урад Рэспублікі адказны перад Соймам і падсправадачы ім. Урад не раліць аднаго разу ў год робіць справадачку аб сваёй рабоце перад Соймам.

Артукла 111. Сойм Рэспублікі можа вызначыць восту недарвер'я Ураду Рэспублікі або асобным яго членам, якіх ён выбірае. Прапанова аб вызначэнні восту недарвер'я можа быць унесена не менш чым 25 дэпутатамі Сойма Рэспублікі. Пытанне аб дарвер'і можа быць пастаўлена Урадам Рэспублікі.

Пры вызначэнні Соймам недарвер'я Ураду ён прыцягвае работу да выбару і назначэння новага складу Урада.

У выпадку восту недарвер'я Ураду Старшыня Урада падае Прэзідэнту Рэспублікі заяву аб адстаўцы Урада.

Старшыня Урада Рэспублікі мае права ў любы час заявіць аб сваёй адстаўцы або адстаўцы Урада ў цэлым Прэзідэнту Рэспублікі. У гэтым выпадку Прэзідэнт уносіць адпаведныя прапановы на разгляд Сойма Рэспублікі.

Асобныя члены Урада могуць у любы час заявіць аб сваёй адстаўцы Старшыні Урада.

Артукла 112. Члены Урада не могуць займаць іншыя пасады, займаючы прадпрыемальніцтвам.

Артукла 113. Урад Рэспублікі Беларусь: ажыццяўляе меры па забяспечэнні і абароне правоў і свабод грамадзян, ахоўе ўласнасці і грамадскага парадку, абароне ітарэсаў дзяржавы, нацыянальнай бяспекі і абаронадольнасці;

ажыццяўляе дзяржаўнае кіраванне эканамічным і сацыяльным развіццём;

распацоўвае і ўносіць у Сойм Рэспублікі прапановы па асноўных напрамках унутрыпалітычнай і знешнепалітычнай дзейнасці Рэспублікі, праграмы эканамічнага і сацыяльнага развіцця Рэспублікі;

прадстаўляе на разгляд і зацверджанне Сойма бюджэт Рэспублікі;

ажаццяўляе кіраванне дзяржаўнымі прадпрыемствамі, ўстановамі і арганізацыямі; забяспечвае рэацыянальнае выкарыстанне і ахоўу прыродных рэсурсаў, ахоўу гісторыка-культурных каштоўнасцей;

прымае меры па ўмацаванні грашовай і крэдытнай сістэмы;

утварае ведамствы пры Урадзе Рэспублікі;

прымае меры па ажыццяўленню знешнепалітычнай і знешнеэканамічнай дзейнасці і культурных сувязей з замежнымі дзяржавамі;

мае права адмяняць акты міністэрстваў, ведамстваў і мясцовых органаў дзяржаўнага кіравання Рэспублікі;

прымае рашэнні мясцовых Саветаў у выпадку супярэчнасці іх заканадаўству з наступным унясеннем рашэння на разгляд Сойма ці вышэйстаячага Савета;

вырашае іншыя пытанні дзяржаўнага кіравання.

Артукла 114. У межах сваёй кампетэнцыі Урад Рэспублікі выдае пастановы, а Старшыня Урада — распараджэнні.

Артукла 115. Кампетэнцыя Урада Рэспублікі Беларусь, парадак яго дзейнасці, адносіны Урада Рэспублікі з іншымі дзяржаўнымі органамі вызначаюцца Законам аб Урадзе Рэспублікі Беларусь.

ГЛАВА 6. СУД (ВАРІАНТ: СУДОВАЯ УЛАДА)

Артукла 116. Судовая ўлада ў Рэспубліцы належыць толькі судам і дзейнічае незалежна ад заканадаўчай, выканаўчай улад, партыі і іншых грамадскіх аб'яднанняў.

Судовая ўлада мае сваім прызначэннем абарону правоў і свабод грамадзян, дзяржаўных і грамадскіх ітарэсаў, якія ахоўваюцца законам.

Артукла 117. Судовая ўлада ажыццяўляецца агульнымі, гаспадарчымі і іншымі судамі, прадугледжанымі законам Рэспублікі Беларусь.

Утварэнне названых судоў забараняецца.

Артукла 118. Суддзі незалежны і падпарадкоўваюцца толькі закону.

Якое-небудзь умяшанне ў дзейнасць суддзяў па выкананню прабавасуддзя неадпучальнае і цягне адказнасць па закону.

Артукла 119. Суддзі выконваюць свае абавязкі бестэрмінова. Бестэрміноваму выбару або назначэнню суддзяў павінен папярэднічаць перыяд знаходжання на пасадзе суддзі тэрмінам да дзесяці гадоў.

Суддзі не могуць займацца прадпрыемальніцтвам, выконваць іншую аплатаваемую работу, акрамя выкладчыцкай і навукова-даследчай, не звязанай з займаннем штатных пасады, атрымліваючым грашовыя ўзнагароджванні, за выключэннем ганарараў за творы навукі, літаратуры і мастацтва.

Суддзі не могуць быць дэпутатамі, членамі палітычных партыі і іншых грамадскіх аб'яднанняў, якія дамагаюцца палітычных мэт.

Артукла 120. Суды ажыццяўляюць правасуддзе ў складанай адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь. Калі пры разглядзе канкрэтнай справы суд прыдзе да вываду аб неадпаведнасці нарматывнага акта Канстытуцыі Рэспублікі або іншаму закону, ён прымае рашэнне ў адпаведнасці з Канстытуцыяй і законам і ставіць на ўстаноўленым парадку пытанне аб прызнанні дадзенага нарматывнага акта неканстытуцыйным.

Артукла 121. Справы ў судзе разглядаюцца калегіяльна, а ў прадугледжаных законам выпадках — аднаасобна суддзямі.

У адпаведнасці з законам для разгляду асобных катэгорый спраў дзейнічае суд прысяжных.

Артукла 122. Разбор спраў ва ўсіх судах адкрыты.

Слуханне спраў у закрытым судовым пасяджэнні дапускаецца толькі ў выпадках, устаноўленых законам, з выкананнем усіх правіл судаводства.

Пастановы судаў, а ў выпадках, прадугледжаных законам, іх разасылкіныя часткі абавязваюцца публікаваць.

Артукла 123. Правасуддзе ажыццяўляецца на аснове спарборнасці і роўнасці бакоў у працэсе.

Артукла 124. Баі маюць права на абскарджанне рашэнняў, прыговараў і іншых судовых паставоў.

Артукла 125. Права на прафесійнальную юрыдычную дапамогу прызначае на любой стадыі судаводства.

САМАКІРАВАННЕ

грамадзян і праз іншыя формы непасрэднай дымакратыі.

Артукла 127. Мясцовыя Саветы з'яўляюцца прадстаўнічымі органамі дзяржаўнай улады на тэрыторыі адпаведных адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак.

Мясцовыя Саветы выбіраюцца грамадзянінамі тэрмінам на чатыры гады.

Артукла 128. Мясцовыя Саветы ў межах сваёй кампетэнцыі вырашаюць пытанні мясцовага значэння выходзячы з інта-

рсаў грамадзян, якія пражываюць на іх тэрыторыі, праводзяць у жыццё рашэнні вышэйстаячых дзяржаўных органаў.

Артукла 129. Асноўнай формай дзейнасці мясцовых Саветаў з'яўляюцца сесіі.

Мясцовыя Саветы на сесіях зацверджаюць праграмы эканамічнага і сацыяльнага развіцця, мясцовы бюджэт і справададачы аб іх выкананні; зацверджаюць структуру мясцовых органаў выканаўчай улады і іхне адказнасць за іх дзейнасць.

Мясцовыя Саветы прымае рашэнні.

Управа падсправадачна адпаведнаму мясцоваму Савету і вышэйстаячай управе па пытаннях, якія ўваходзяць у іх веданне.

Артукла 131. Старшыня ўправы выбіраецца грамадзянінамі, якія пражываюць на тэрыторыі адпаведнай адміністрацыйна-тэрытарыяльнай адзінкі, на чатыры гады.

Старшыня ўправы ажыццяўляе кіраванне эканамічным і сацыяльным развіццём на адпаведнай тэрыторыі, згодна з законам, належаць на пасады і вызваляе ад пасады работнікаў органаў выканаўчай улады і іхне адказнасць за іх дзейнасць.

Артукла 132. Мясцовым Савет прымае рашэнні.

Рашэнні мясцовага Савета, прынятыя ў межах яго кампетэнцыі, абавязковыя для выканання мясцовымі органамі выканаўчай улады, ніжэйстаячымі Саветамі, органамі тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання, прадпрыемствамі, ўстановамі і арганізацыямі незалежна ад іх падпарадкаванасці і форм уласнасці, грамадскіх аб'яднанняў, а таксама службовымі асобамі і грамадзянінамі.

Артукла 133. Рашэнні мясцовых Саветаў, якія супярэчаць заканадаўству, адмяняюцца вышэйстаячым Саветам або Соймам Рэспублікі Беларусь.

Старшыня ўправы можа прыпынкі рашэнні ніжэйстаячых Саветаў у выпадку неадпаведнасці іх заканадаўству з наступ-

РАЗДЗЕЛ VI. АБОРОНА І НАЦЫЯНАЛЬНАЯ БЯСПЕКА

Артукла 140. У мэтах абароны дзяржаўнага суверэнітэту і тэрытарыяльнай цэласнасці Рэспублікі Беларусь ствараюцца Узброеныя Сілы Рэспублікі.

Ваенная дактрына, структура і арганізацыя Узброеных Сіл Рэспублікі вызначаюцца Соймам.

Артукла 141. Камандаванне Узброенымі Сіламі Рэспублікі ажыццяўляе Міністр абароны Рэспублікі. З моманту аб'яўлення ваеннага становішча камандаванне Узброенымі Сіламі пераходзіць да Старшыні Урада Рэспублікі.

Артукла 142. Ваенаслужачыя абавязковыя службы не могуць займаць выбарную або назначаему грамадзянскую дзяр-

РАЗДЗЕЛ VII. ПРАКУРАТУРА

Артукла 145. Нагляд за дэклідам і

